

ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У сучасних умовах розвитку освіти України одним із головних завдань школи є формування творчої, самостійної й активної особистості. Значні резерви для формування вмінь самостійного оволодіння знаннями у процесі розв'язання навчальних завдань, розвитку пізнавальної активності, індивідуальних творчих здібностей учнів має початкова ланка освіти, що вимагає спеціальної організації навчально-пізнавальної діяльності школярів. З огляду на це, особливої значущості набуває проблемне навчання як специфічна організація навчального процесу, спрямована на забезпечення активного ставлення учня до оволодіння знаннями, розвиток його самостійної пізнавальної діяльності й творчого мислення.

Так, у працях психологів (Д. Богоявленський, В. Давидов, Л. Занков, О. Матюшкін, С. Рубінштейн) та дидактів (М. Алексєєв, Л. Арістова, М. Данилов, І. Лернер, М. Махмутов, М. Скаткін) було обґрунтовано сутність проблемного навчання як організації навчально-пізнавальної діяльності учнів, основою якої є створення, формулювання й розв'язання пізнавальних суперечностей (проблемних ситуацій). Поступово проблемне навчання набувало самостійного статусу. Зокрема, українськими (А. Алексюк, В. Буряк, В. Євдокимов, В. Лозова, О. Матюшкін, В. Онищук, В. Паламарчук, І. Підласий), російськими (М. Данилов, І. Лернер, М. Махмутов, М. Скаткін) та деякими іншими вченими проблемне навчання визначено як окремий вид навчання, обґрунтовано його категоріальний апарат, завдання, роль і місце в освітньому процесі, методи, умови успішної організації та розроблено його дидактико-методичне забезпечення.

У педагогічній літературі є ряд спроб дати визначення проблемного навчання. На сьогоднішній день проблемне навчання найчастіше розглядається як технологія розвивальної освіти, спрямована на активне одержання знань, формування розумових здібностей та прийомів дослідницької діяльності, залучення до наукового пошуку, розвиток творчості.

Зокрема, О. Топузов під проблемним навчанням розуміє «сукупність таких дій, як організація проблемних ситуацій, формулювання проблем (поступово до цього привчаються учні самі), надання учням необхідної допомоги у вирішенні проблем, перевірка цих рішень і, нарешті, керівництво процесом систематизації та закріплення набутих знань» [3, с.20].

І. Лернер сутність **проблемного навчання** бачить у тому, що учень під керівництвом учителя бере участь у вирішенні нових для нього пізнавальних і практичних проблем у певній системі, що відповідає освітньо-виховним цілям школи.

Т. Кудрявцев суть *проблемного навчання* бачить у висуненні перед учнями дидактичних проблем, у вирішенні й оволодінні учнями узагальненими знаннями та принципами вирішення проблемних завдань.

Як бачимо, представлені визначення відображають істотні ознаки проблемного навчання (специфічно організована самостійна діяльність учня, вибудована з урахуванням визначення мети й принципу проблемності діяльність педагога; специфіка змісту навчання).

Зазначимо, що основними завданнями проблемного навчання є: розвиток мислення, здібностей учнів, їх творчих умінь; виховання активної творчої особистості, яка вміє бачити, ставити і вирішувати нестандартні проблеми; засвоєння учнями знань, умінь, які самостійно здобуті в ході активної пізнавальної діяльності [2].

І. Підласий виділяє основні функції проблемного навчання:

- виховання навичок творчого засвоєння знань (застосування окремих логічних прийомів і способів творчої діяльності);
- виховання навичок творчого застосування знань (застосування засвоєних знань у новій ситуації) й умінь вирішувати навчальні проблеми;
- формування і накопичення досвіду творчої діяльності (оволодіння методами наукового дослідження і творчого відображення дійсності);
- формування мотивів навчання, соціальних, етичних і пізнавальних потреб [1].

Отже, суть проблемного навчання полягає в організації вчителем самостійної пошукової діяльності учнів, у процесі якої вони засвоюють нові знання, розвивають загальні здібності, дослідницьку активність і творчі вміння. На відміну від пояснювально-ілюстративного, проблемне навчання ґрунтується не на передачі готової інформації, а на відкритті учнями суб'єктивно нових знань і умінь шляхом розв'язання теоретичних і практичних проблем. Проблемне навчання спрямоване на формування пізнавальної самостійності учнів, розвиток їх логічного, раціонального, критичного і творчого мислення та пізнавальних здібностей. У цьому й полягає його головна відмінність від традиційного пояснювально-ілюстративного навчання. Можна виділити *переваги* проблемного навчання: висока самостійність учнів; формування пізнавального інтересу або особистісної мотивації учня; розвиток розумових здібностей школярів тощо.

Список використаних джерел

1. Підласий І. Практична педагогіка або Три технології: інтерактивний підруч. для педагогів ринкової системи освіти / І. П. Підласий; Міністерство освіти і науки України. – К.: Слово, 2006. – 616 с.
2. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок: Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / За ред. О.І. Пометун. – К.: А.С.К., 2005. – 192 с.
3. Топузов О. Проблемна ситуація в теорії проблемного навчання / О. Топузов // Шлях освіти. – 2007. – №1 – С.18-21.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>